

SAMENVATTING

Heimelijke waarnemingen door de sociale recherche vormen een ingrijpende inbreuk op de persoonlijke levenssfeer van de geobserveerde burger. De persoonsgegevens die tijdens de waarneming zijn verzameld, worden gebruikt voor herbeoordeling van het recht van een burger op een uitkering. Daarnaast kunnen de gegevens een rol spelen bij toekomstige beoordelingen van de uitkeringsontvanger. Wanneer uit het dossier van een uitkeringsontvanger blijkt dat hij eerder onderworpen is geweest aan onderzoek door de sociale recherche kan dit een reden zijn om hem als verhoogd risico te blijven beschouwen en hem extra te controleren.

De burger die het onderwerp is geweest van heimelijke waarnemingen dient daarvan op de hoogte te worden gebracht. Hij heeft het recht om te weten waar hij het onderzoek van de sociale recherche 'aan te danken' heeft en wat het resultaat van het onderzoek is geweest. Hij kan inzage vragen in de frauderapportage om erachter te komen wanneer en hoe vaak hij is geobserveerd.

In 2006 heeft het College bescherming persoonsgegevens (CBP) onderzoek gedaan naar de naleving van de informatieplicht na heimelijke waarnemingen door de sociale recherche. Het CBP heeft een tiental gemeenten een aantal vragen voorgelegd. Tevens heeft het CBP het werkproces dat de informatieplicht beschrijft opgevraagd. Bij drie van de tien gemeenten is dossieronderzoek verricht.

Bevindingen

- 1 Alle respondenten geven aan de betrokkene te informeren over de heimelijke waarnemingen als uit het onderzoek is gebleken dat er sprake is van fraude. Dit gebeurt tijdens een gesprek of verhoor waarin de betrokkene wordt geconfronteerd met de bevindingen van het fraudeonderzoek. De meeste respondenten leggen niet standaard in het dossier vast dat de betrokkene is geïnformeerd over de heimelijke waarnemingen.
- 2 Een aantal respondenten geeft aan betrokkene niet te informeren over heimelijke waarnemingen wanneer het onderzoek geen fraude aan het licht heeft gebracht. Deze situatie is niet in overeenstemming met de wet en het voorschrift dat burgers geïnformeerd moeten worden over gegevensverzameling door heimelijke waarnemingen dat is uitgewerkt in de procesbeschrijving 'Heimelijke waarnemingen door sociale diensten'.
- 3 Indien de betrokkene in het geval heimelijke waarnemingen zijn verricht en het onderzoek geen fraude heeft aangetoond wel wordt geïnformeerd, gebeurt dit meestal mondeling. Van de mondelinge informatieverstrekking wordt niet altijd een aantekening gemaakt. Een minderheid van de gemeenten legt standaard in het dossier vast dat aan de informatieplicht is voldaan. Tijdens het dossieronderzoek heeft het CBP slechts enkele dossiers aangetroffen waaruit bleek dat aan de informatieplicht was voldaan ingeval het sociale rechercheonderzoek geen fraude had aangetoond.
- 4 In bijna de helft van de onderzochte gemeenten ontbreekt een werkproces waarin de informatieplicht is uitgewerkt. Van de werkprocessen die het CBP heeft bestudeerd, bevatten er slechts enkele een duidelijke instructie om de betrokkene te informeren over de heimelijke waarnemingen als er tijdens het onderzoek geen fraude is aangetoond en om de naleving van de informatieplicht te registreren in het dossier. De termijn waarbinnen aan de informatieplicht moet zijn voldaan is momenteel niet duidelijk.

Conclusie

De uitvoering van de informatieplicht na heimelijke waarnemingen door de sociale recherche is voor verbetering vatbaar. Alle onderzochte gemeenten geven aan betrokkenen te informeren over de heimelijke waarnemingen als het onderzoek fraude aan het licht heeft gebracht. Uit de rapportages en gespreksverslagen kan echter niet altijd worden opgemaakt dat het voor de betrokkene ook duidelijk is dat er tijdens een fraudeonderzoek heimelijke waarnemingen zijn verricht.

Niet alle onderzochte gemeenten voldoen aan de informatieplicht na heimelijke waarnemingen als het onderzoek geen fraude aan het licht heeft gebracht. De gemeenten die aangeven dit wel te doen, doen dit doorgaans mondeling.

Door mondelinge informatieverstrekking en het gebrek aan registratie daarvan is de naleving van de informatieplicht momenteel moeilijk te verifiëren. Het CBP is van oordeel dat registratie een noodzakelijke voorwaarde is om naleving van de informatieplicht te garanderen.

Bijna de helft van de onderzochte gemeenten beschikt niet over een werkproces waarin de informatieplicht is uitgewerkt. Indien dat wel het geval is, is de uitwerking niet altijd juist. Slechts in enkele werkprocessen is de informatieplicht correct uitgewerkt.

Aanbevelingen

- 1 Informeer bij voorkeur schriftelijk over de heimelijke waarneming en neem een kopie van de mededeling op in het dossier van betrokkene. Deze handelwijze voorkomt discussie achteraf over de vraag of aan de informatieplicht is voldaan.
- 2 Wanneer toch mondeling wordt geïnformeerd, leg dan in een gespreksverslag vast dat betrokkene niet alleen is geïnformeerd over het feit dat een onderzoek heeft plaatsgevonden, maar ook dat er tijdens dat onderzoek gegevens zijn verkregen door middel van heimelijke waarnemingen. Neem het gespreksverslag of proces-verbaal altijd op in het dossier.
- 3 Beschrijf in een werkproces dat betrokkenen geïnformeerd worden zowel over de heimelijke waarnemingen bij onderzoeken waar fraude aan het licht is gekomen als bij onderzoeken waar geen fraude aan het licht is gekomen. Neem in het werkproces op dat het voldoen aan de informatieplicht in het dossier van betrokkene wordt geregistreerd.
- 4 Neem in het werkproces op welke regels er gelden bij informeren en op welke wijze er wordt geïnformeerd. Noem in het werkproces een concrete termijn waarbinnen betrokkene geïnformeerd moet zijn over de heimelijke waarnemingen bij onderzoeken waar fraude aan het licht is gekomen en bij onderzoeken waar dat niet het geval is. De termijn waarbinnen betrokkene uiterlijk moet zijn geïnformeerd is drie maanden na afloop van het onderzoek.